

"וימאסו בארץ חמדה". [תהלים קו, כד]

[פרשת בהעלותך, שנת תשס"ו – נכתב ע"י הרב משה צוריאלי.
הבהרה. בהסכמת הרב, השיחה נערכה ע"י תלמידו, אך טרם הגיחה]

"וימאסו האנשים מוציאי דיבת הארץ רעה, במגפה לפני ה'". (במדבר יד, לו).
על כפילות הלשון אמרו חז"ל – "וימאסו, בעולם הזה. במגפה, לעוה"ב". (סנהדרין קח).
וכמו שהעיר "תורה תמימה" למדו זאת [לענין עוה"ב] מהמלים "לפני ה'" כי הרי היה די במלת
"מגפה". עוד הוסיפו חז"ל: "מתו מיתה משונה. ואיזו היא? שנשתרבב לשונם ונפל על טיבורם, והיו
תולעים יוצאות מלשונם ונכנסות בטבורם, ומטבורם ללשונם. ור' נחמן אמר, באסכרה מתו" (סוטה לה).
והעיר "תורה תמימה" (על הפסוק) שזו מדה כנגד מדה.

- **טיבורם**, כי ארץ ישראל נקראת "טבור הארץ" (יחזקאל לח, יב).
- ודוקא **מלשונם**, שבאבר זה חטאו.
- והנני להוסיף, כי כוחם של "תולעים" בפיחם. (כמפורש במדרש תנחומא, בשלח, פסקא ט) המרגלים קלקלו באבר נכבד זה, לכן נענשו על ידם.

ויש להתפלא, כי בשו"ע או"ח (סי' תקי"ט סעיף ב') הביא מנהג עתיק שהיו נוהגים לצום ב- י"ז באלול, בו מתו מוציאי דיבת הארץ. והקשה "בית יוסף" על הטור (בסימן ההוא): "קשיא לי למה התקינו להתענות? שמהק מביעי באותו יום, דבאבוד רשעים, רנה? ושמה מפני שלא זכו שתקבל תשובתם [אנו] מצטערים, דמסתמא שבו ולא נתקבלו" עכ"ל.

אבל מה שכתב (בית יוסף הנ"ל), צריך עיון.

1. כלום לא שמענו עד כאן (יומא פו.) כי בחטאים גדולים אפילו כאשר תשובה מתקבלת, אבל עדיין צריכים לסבול יסורים או מיתה? [כלומר מנין שזה שמתו, הוא ראייה שלא נתקבלה תשובתם?]
2. ועוד, אם לא נתקבלה תשובתם, זאת אומרת כי דינם עדיין כרשעים, ולמה לנו להצטער עליהם עד כדי תענית?

אלא נראה לי, כי אין אנו מצטערים על מיתת המרגלים, כי אם על כלל ישראל.

הרי מפני חטא המרגלים נגזרה על כלל ישראל גלות לכל הדורות. ("העמק דבר" לנצי"ב, במדבר יד, כא עיי"ש נימוקיו).
ואמרו בירושלמי: "כל דור שאינו נבנה (בית מקדש) בימיו, מעלין עליו כאילו הוא החרבו" (יומא, א, א). וביאר החיד"א, כי כנראה ממשיכים באותו החטא של שנת חינום. – כן כאשר כלל ישראל אינו נגאל כולו לחזור לארצו, שמה זה מפני כי עדיין לא נתקן "וימאסו בארץ חמדה" (תהלים קו, כד). כי בדורו של משה, פרט לשבט לוי נגררו אחרי דיבת המרגלים כל יתר השבטים. ולכן צאצאיהם מתענים ביום זה.

ונביא כאן לשונו של הרמב"ם: "יש שם ימים שכל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שאירעו בהן, כדי לעורר הלבבות לפתוח בדרכי תשובה. ויהיה זה זכרון למעשינו הרעים ומעשי אבותינו שהיה כמעשינו עתה, עד שגרם להם ולנו אותן הצרות". (הלי תעניות, ה, א). הרי שהעיקר הוא לא הצום, אלא ההתבוננות על מעשינו הרעים, שהם המשך אחרי קלקולי אבותינו.

ואם ישאל השואל, מפני מה יש להוסיף י"ז אלול, הרי לכאורה די לנו בצום ט' באב? וזה כבר כולל מה שנגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ? (ראה תענית כו.).

התשובה לכך היא כי צום ט' באב הוא על עצם התוצאה המרה, של גלות וחורבן. אבל י"ז אלול הוא צום על גוף קלקול מדה רעה הזאת של דיבת הארץ ומיאוסה של ארץ חמדה. ללמדנו כי אפילו אחרי תשובה וחרטה וצער נפשי, מידי עונש לא נמלטים. כי חטא זה דומה לחמורות שנתפרטו ביומא. (פו.).

וכך לשונו של המקובל הקדמון ר' **אברהם סבע** בספרו "צרור המור" (על דברים א, מא) :

"אח"כ סיפר [משה], שנתחרטו ישראל ואמרו 'חטאנו להשם', ולא הועיל להם לפי גודל עוונם. ואע"פ שָׁבּוּ וּבָכוּ לִפְנֵי הַשֵּׁם, כְּאֹמְרוֹ 'יִתְּשׁוּבוּ וְתִבְכּוּ לִפְנֵי ה' " (א, מה) ותנינן 'שערי דמעה לא ננעלו' (ברכות לב:), בכאן ננעלו, כאומרו 'ולא שמע ה' בקולכם'. ואע"פ שהוא [שם יהו"ה] רחמים, יצא לו ממדת רחמים למדת הדין [פירש רמב"ן בפסוק מ"ה כי היה עוונם גדול מנשוא]. ולא שמע ה' בקול בכייתם 'ולא האזין אליכם' שזה רמז שלא האזין לשוועתם" עכ"ל.

הרי שהחטא הזה חמור ביותר. ולכן יש לצום כדי לחנך כל הדורות הבאים. וכמו שבצום גדליה אין אנו צמים מפני צער הריגתו כשלעצמה, אלא על עוונותינו ותוצאות הקלקולים לחיי האומה, כן בנידון המרגלים.

ולכן בכל שנה ושנה אשר אנו שומעים בשבת פרשת שלח סיפור הטרגדיה הנוראה שבני ישראל נכשלו להאמין למרגלים, עלינו לשוב בתשובה. בכך לא רק נציל את עצמנו אלא גם נועיל לאבותינו.